

Central European
Digital Media
Observatory

Praktické dopady dezinformací na českou společnost

Coffee Beans

Pavol Kosnáč, Hugo Gloss

**Co vlastně dezinformace jsou? Ministerstvo vnitra je definuje jako systematické a úmyslné klamání. Pojem „dezinformace“ znamená “šíření záměrně nepravdivých informací, obzvláště pak státními aktéry nebo jejich odnožemi vůči cizímu státu nebo vůči médiím, s cílem ovlivnit rozhodování nebo názory těch, kteří je přijímají.
(Ministerstvo vnitra ČR)**

Z výzkumů CEDMO Trends vyplývá, že společnost je rozdělena v otázce toho, které narativy jsou vlastně „dezinformační.“ Jestli je někdo zasažen dezinformací, kterou přijme za své, a zároveň nevěří žádné autoritě, která by mohla dezinformaci korigovat - třeba vědecké obci - je téměř nemožné jej přesvědčit o opaku. Cílem dezinformací je podobnou nedůvěru a zmatek vyvolat v masovém měřítku, co začíná mít dopad na bezpečnost státu a stabilitu státního zřízení. Společnost i stát si to uvědomují, a proto reagují. Uvedme několik příkladů toho, jaké praktické dopady měly reakce na dezinformace.

1. Formování tzv. “strategické komunikace” na úrovni státní správy. Její úkolem je předcházet situacím, kdy důvěra ve státní instituce klesá v důsledku nedostatečně jasné komunikace ze strany státu. Z pohledu občanů taková nejasnost často působí jako netransparentnost státních orgánů, a to snižuje jejich důvěru v dané instituce. V praxi jsme se o tom přesvědčili během pandemické krize, kdy se v prvních měsících téměř denně měnila opatření a nařízení, aniž by byly k dispozici jasné komunikační kanály, které by tyto změny vysvětlily. Specialisté odpovědní za strategickou komunikaci státu mají proto přispět k tomu, aby se podobná chaotická situace neopakovala a aby občan vždy věděl, jaký je základní postoj státu k zásadním otázkám, a aby se k informacím mohl vhodnou formou dostat. (Horák, 2022)

2. Soudy se začínají potýkat s názory, které jsou důsledkem dezinformací - například nenávislné postoje vůči Ukrajincům a nekritické postoje vůči Ruské federaci. Příkladem je obžaloba Tomáše Čermáka, který se podle soudů dopustil trestných činů hanobení národa a podněcování k nenávisti. Vinu popíral a hájil se nárokem na svobodu slova. (irozhlas, 2022) Podle průzkumu CEDMO Trends je většina české populace toho názoru, že by takové výroky měly být trestány. Významná menšina je však proti. Zároveň 70 % respondentů souhlasí s tím, že výše trestu by měla být signálem ohledně toho, že svoboda slova není neomezená. Lze tedy očekávat, že otázka, kde začíná a končí svoboda slova, nebude tak brzy vyčerpána.

3. Česká vláda zrušila v únoru 2023 po necelém roce existence funkci vládního zmocněnce pro oblast médií a dezinformací, kterou zastával Michal Klíma. Jeho úkolem mělo být mimo jiné spolupracovat se složkami státu, které se zabývají oblastmi médií a dezinformací, a jeho úřad připravil tzv. Akční plán pro čelení dezinformacím. Plán navrhuje možné způsoby blokování dezinformací, sankcionování jejich vydavatelů a stíhání jejich autorů a šířitelů, ale i finanční podporu některých médií. Funkce navazuje na vznik odboru proti hybridním hrozbám a terorismu na ministerstvu vnitra a měla pomoci Česku čelit dezinformačním vlnám, to znamená cíleným dezinformacím, které mají měnit myšlení obyvatelstva ve vztahu k státnímu zřízení. Poptávka po systémovém

řešení dezinformací zesílila po vpádu Ruska na Ukrajinu 24. února 2022, kdy došlo k vypnutí některých webů, aniž by existovala legislativa, o kterou by se takový krok mohl opřít. (Fujáček, 2022) Z průzkumu CEDMO Trends vyplývá, že jenom 23% obyvatelstva je přesvědčeno, že tato funkce ohrozovala svobodu slova v ČR. Funkce byla zrušena, ovšem už to že byla funkce zřízena svědčí o tom, že stát bere problematiku dezinformací vážně. Zánikem funkce zároveň nezankla agenda funkce - ta přešla na úřad poradce pro národní bezpečnost, kterou v současnosti zastává Tomáš Pojar.

V praxi jsou důsledky dopadu dezinformací a reakce na ně mnohem častější. Tyto tři však slouží jako hmatatelné projevy, které tuto dynamiku zviditelňují.

Bibliografie:

Fujáček, J., Vypínání webů a stíhání autorů. Vláda chystá akční plán proti dezinformacím, Echo24, 30. 12. 2022. <https://echo24.cz/a/H38eq/zpravy-domaci-vlada-dezinformace-cenzura-strategie-legislativa-vlada-vypinani-webu-vnitro-rakusan-klima-zmocnenec>

Horák, J., Stát připravil strategickou komunikaci pro krize. Experti: Strategie v ní ale chybí, Aktuálně.cz, 21.9.2022, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/strategicka-komunikace-vlada/r~5c78a17838da11edbe29ac1f6b220ee8/>

irozhlas.cz, Čermákovi soud zmírnil trest za nenávistné výroky o Ukrajincích. Tušl půjde do vězení, 21.12.2022, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cermak-tusl-nenavistne-vyroky-ukrajinci_2212211338_pj

Ministerstvo vnitra ČR, Definice dezinformací a propagandy, viz.: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>